

Beweeg- vriendelijke omgeving: de bewoner centraal

De rol van de buurtsportcoach bij sporten en bewegen in de openbare ruimte

“In de openbare ruimte ligt de kans om die niet-sporters te bereiken”

Erik Puyt (Team Sportservice)

Sinds de coronapandemie is het gebruik van de openbare ruimte als plek om te bewegen en te sporten fors toegenomen. Die opmars van sporten en bewegen in de openbare ruimte is natuurlijk ook van belang voor het werk van buurtsportcoaches. Hun rol in het benutten van de ‘beweegvriendelijke omgeving’ gaat inmiddels verder dan alleen signaleren en activeren. Het onderwerp op de agenda krijgen en een lokaal netwerk opbouwen, daar is de grote winst te boeken voor de buurtsportcoach.

Wandelen, fietsen, wielrennen en skaten in de openbare ruimte doen we met z'n alen al vele jaren. En inmiddels zijn we ook wel gewend aan het beeld van urban sporters als skateboarders en freerunners, aan bootcampers en aan sportievelingen die zich uitleven in een calisthenicsparkje. De ene na de andere gemeente laat trots zien welke kleurrijke en uitdagende toestellen en sportplekken er nu weer geplaatst zijn om inwoners in beweging te krijgen. “Maar deze fysieke toestellen, die je kunt beschouwen als de ‘hardware’, zijn maar een deel van het geheel”, zegt Erik Puyt, die zich bij Team Sportservice onder andere bezighoudt met de Beweegvriendelijke Omgeving (BVO).

De visie van de buurtsportcoach op het BVO-model

Puyt verwijst daarbij naar het BVO-model, een model dat inzicht geeft in het nut, de mogelijkheden en de (sociale) effecten van

een beweegvriendelijke omgeving. Het laat vooral zien dat het verder gaat dan alleen de fysieke omgeving en voorzieningen. Het gaat ook om de activiteiten (software) en de organisatie (orgware). “Wij hebben bij Team Sportservice een uitgesproken visie op dit model”, begint Puyt. “Niet de hardware staat centraal, maar de inwoner. Wij kijken eerst naar de software; voldoet het sport- en beweegaanbod volgens de inwoners? En als dat niet zo is: ligt dat dan aan het aanbod zelf, aan de organisatie van het aanbod of aan de fysieke leefomgeving? In deze stap hebben buurtsportcoaches een belangrijke signalerende functie. Zij hebben kennis van beweegredenen van inwoners en daarmee kunnen wij bepalen welke aanpassingen in de leefomgeving noodzakelijk zijn. De laatste stap is dan het realiseren van de hardware die past bij de motieven van de inwoners en die belemmeringen wegneemt die zij ervaren. Het is daarbij belangrijk dat belanghebbenden in die omgeving, vanuit een eigen verantwoordelijkheid, partici-

“Ideaal is als de buurtsportcoach vanaf het begin betrokken wordt: wij kennen de wijk het best, weten wat wel en wat niet zou kunnen werken”

Anton Stoter (Team Sportservice Amsterdam)

peren en investeren. Alleen dan realiseren we gezamenlijk een duurzame impact in de omgeving van de inwoners.”

Bereiken van niet-sporters

Juist dat meedenken aan de voorkant van een traject is voor Puyt cruciaal. “Tegelijkertijd is daar ook nog de meeste winst te behalen”, stelt hij. “Gemeenten geven tienduizenden of honderdduizenden euro's uit aan accommodaties die voor de georganiseerde sport bedoeld zijn. Dat gebeurt vaak als vanzelfsprekend, ze vragen zich soms nauwelijks af in hoeverre zo'n accommodatie gebruikt wordt, laat staan over tien jaar. Dat is op termijn gewoon niet houdbaar. Bovendien gaat dat om plekken waar vooral mensen komen die toch al sporten en die het ook kunnen

betalen. Daarom spreken wij altijd van 'een beweegvriendelijke omgeving en optimaal gebruik van sportaccommodaties'. In de openbare ruimte ligt juist de kans om die niet-sporters te bereiken. Maar ook daar geldt: als we al betrokken worden bij voorbereiding en advies, gaan de rollen meestal dicht op het moment dat er keuzes gemaakt moeten worden over geld en als er daadwerkelijk iets gerealiseerd moet worden.” En omdat provinciale sportstimuleringsorganisaties zoals Team Sportservice buurtsportcoaches inzetten om gemeenten te ondersteunen, is het belangrijk dat die buurtsportcoach goed weet wat er speelt en wat er kan.

Vooraf nadenken

Puyt is daarom blij dat inmiddels al zo'n 30 van zijn collega's hebben deelgenomen aan een BVO-cursus. “Want de vraag is: hoe word je als buurtsportcoach een relevante gesprekspartner? In het BVO-model hanteren we een stappenplan, dat begint met een wijkanalyse en met de bewoners in gesprek gaan over wat ze willen. Het is daarnaast belangrijk om een netwerk te bouwen met alle betrokkenen die verantwoordelijk zijn voor de inrichting, aanleg en onderhoud van de openbare ruimte, van verkeer tot de plantsoendienst.” Hij vervolgt: “Je ziet vaak al heel snel nadat iets is aangelegd: werkt het of werkt het niet? En als het niet werkt, ziet het er meteen heel troosteloos uit. Er is dus alles aan gelegen om er vooraf goed over na te denken. We moeten ons veel meer bewust zijn van wat we doen en voor wie we het doen. Wat willen de inwoners, welk aanbod is er al, hoe kunnen we de afslag richting de vereniging nemen, wat kunnen we laagdrempelig al doen en wat moet uiteindelijk dan nog aangepast worden in de hardware? Wij zeggen wel eens: voor mensen die niet sporten zijn de moeilijkste meters van de bank naar de deur. Daarmee willen we zeggen dat ergens bijvoorbeeld een beweegtuin realiseren, echt niet betekent dat mensen dan als vanzelf in beweging komen en zeggen: wat leuk, daar ga ik naartoe.”

Amsterdam

Eenzelfde geluid is te horen bij Anton Stoter, sinds begin 2022 'captain beweegvriendelijke omgeving' bij Team Sportservice Amsterdam. "Mijn rol ligt heel erg in het laten zien van de meerwaarde die buurtsportcoaches kunnen hebben in het netwerk gemeente, inwoners en beweegvriendelijke omgeving. Niet alle afdelingen binnen een gemeente zijn bekend met je, en andersom natuurlijk ook niet. En dus is het ook een kwestie van pionieren en proefballonnetjes oplaten. Ideaal is natuurlijk als de buurtsportcoach vanaf het begin betrokken wordt: wij kennen de wijk het best, weten wat wel en wat niet zou kunnen werken. Wij komen op buurtborrels, in zorgcentra, op schoolpleinen, op sportcomplexen, op plekken waar urban sporters actief zijn." Langzamerhand beginnen de buurtsportcoaches hun plekje te veroveren, ziet Stoter. "In Amsterdam Nieuw-West bijvoorbeeld, daar zitten we steeds meer aan tafel in het proces dat Amsterdam heeft ontworpen om met bewonersinitiatieven om te gaan. We praten mee over haalbaarheid en geven aan, aan welke ideeën we mee zouden willen werken om er vorm aan te geven. Dat kan in het participatietraject zijn, bij het aanhaken van bedrijven voor hardware en natuurlijk bij de activatie."

Ook openbaar: een open sportpark

Sporten en bewegen in de openbare ruimte hoeft natuurlijk niet altijd met toestellen of materialen te gebeuren. "Zeker niet", zegt Stoter. "Kijk maar naar het grote aantal wandel- of beweeggroepen. Die hebben ook een belangrijke sociale functie en geven ons de mogelijkheid om verschillende professionals te koppelen, zoals wijkteams en het Huis van de Wijk. Hetzelfde geldt voor sportcomplexen, waarvan de gemeente graag ziet dat ze meer benut worden. Wij kunnen als buurtsportcoaches verenigingen helpen om van hun sportpark een open sportpark te maken. De Eendracht, waar wij onze BVO-cursussen ook geven, is daar een mooi

voorbeeld van. Daar komen verschillende werelden bij elkaar: sport, huiswerkbegeleiding, activiteiten van wijkorganisaties, gezamenlijk eten tijdens de ramadan, een opstapplaats naar het groen in de omgeving en er zit zelfs een fietsmaker." In de driedaagse cursus wordt vooral ingegaan op agendering richting de gemeente. Stoter: "Centraal staat ook de BVO-scan van het Kenniscentrum Sport & Bewegen. Dat geeft een goed beeld van wat er is in een wijk. Het is zaak om daar de juiste beleidsmaker bij te halen, dan ben je als buurtsportcoach de ideale persoon om een traject te begeleiden."

Noord-Brabant

Ook in het zuiden van het land is de beweegvriendelijke omgeving een hot item. Noud van Herpen is er als programmamanager van Sportservice Noord-Brabant volop bij betrokken. "De openbare ruimte is ontzettend belangrijk, alleen al vanwege de absolute aantallen als we kijken naar de mensen die er bewegen of sporten. Er

“In het verleiden van de groep die nu niet voldoende sport en beweegt, kunnen ook sportverenigingen een rol spelen”

Noud van Herpen (Sportservice Noord-Brabant)

“Wij organiseren bewonersbijeenkomsten en gaan met iedereen in gesprek. Zo wordt de inrichting het meest passend voor de omgeving en de gebruikers”

Jeroen Leenders (MOVE Vught)

wordt wel eens gezegd: buiten zijn er geen drempels en het is gratis, maar daar ben ik het niet helemaal mee eens. Er zijn ook mensen die juist drempels ervaren omdat het in de openbare ruimte is. Daar zijn ze heel zichtbaar. Maar inderdaad: in vergelijking met een lidmaatschap van een vereniging, of met een sport waar veel kosten aan verbonden zijn vanwege materialen, is de openbare ruimte wel dé plek om de groep die nu niet voldoende sport en beweegt, te verleiden om dat wel te doen. Ik denk trouwens ook dat sportverenigingen daar een rol in kunnen spelen. Wij zien nu bijvoorbeeld al mooie samenwerkingen met basketbalverenigingen. Die zetten 3x3 basketbalveldjes in om nieuwe leden te werven. En sportparken waar alleen op dinsdag- en donderdagavond wordt getraind en in het weekend wat wedstrijden, daar moeten we vanaf.”

Samen met bewoners

Net als Puyt en Stoter ziet ook Van Herpen dat er te vaak iets wordt neergezet zonder dat wordt gekeken naar of er wel behoefte aan is of dat er wordt nagedacht over het gebruik ervan. “De begeleiding naar zo’n plek toe is cruciaal. Daar kan de buurtsportcoach een belangrijke rol in spelen en ik geloof ook echt wel in zien bewegen doet bewegen.” Buurtsportcoach Jeroen Leenders van MOVE Vught vult aan: “Wij organiseren bewonersbijeenkomsten en gaan met iedereen in gesprek. Op deze wijze wordt de inrichting het meest passend voor de omgeving en de gebruikers. Daarnaast organiseren we na de opleve-

ring verschillende activiteiten, zodat de locatie voor een breder publiek in beeld komt, maar zeker ook om de gebruikers wegwijs te maken hoe ze gebruik kunnen maken van bijvoorbeeld de outdoor

fitnessstoestellen. De pumptrack in Vught is een mooi voorbeeld. Die is in eerste instantie aangelegd op aanvraag van een handtekeningenactie van vier kinderen. Na korte tijd bleek de baan zo populair dat deze is geasfalteerd zodat het gebruik meer multifunctioneel is voor zowel leeftijd als 'vervoersmiddel' (fiets, step, skates, skateboard, loopfiets). De baan is nu volop in gebruik, door jong én oud." Van Herpen komt met nog een voorbeeld uit Vught: "Samen met bewoners van een verzorgingstehuis zijn we gekomen tot een bewegroute en een beweegtuin. Daar hoort dus ook een programma bij: we komen iedere woensdag, halen alle bewoners op en sluiten af met een gezonde lunch. Dan doe je iets op die plek, met een bepaald

doel. Als mensen dan zien dat de buurman of buurvrouw gaat, zijn ze sneller geneigd om het ook eens te proberen. Als dan ook nog eens een goede buurtsportcoach in staat is om te differentiëren in de oefeningen die je kan doen op de verschillende toestellen, dan is het ook leuk voor de beginner. Dat geldt trouwens voor alle openbare toestellen: wie kan zich nou bijvoorbeeld optrekken? Dat zijn echt niet zo veel mensen, alleen getrainde sporters. Je moet juist zorgen dat voor beginners de lat zo laag mogelijk ligt."

Kennisontwikkeling

Van Herpen is blij dat er steeds meer mogelijkheden komen voor buurtsportcoaches om zich te bekwamen, ook op het vlak van de beweegvriendelijke omgeving. "De BVO-scan, de kennis en tools op de website beweegvriendelijkebuurt.nl, opleidingen. Wij werken bijvoorbeeld samen met Fontys Hogeschool bij het geven van de BVO-cursus aan buurtsportcoaches en beleidsmakers. In alle windstreken geven de provinciale sportstimuleringsorganisaties deze BVO-cursus trouwens samen met een hogeschool." En verder? "We zijn ook constant bezig met het bijhouden van wat er op productniveau speelt, via beurzen en sociale media bijvoorbeeld", zegt Leen-

ders. "We volgen de onderzoeken naar beweegbehoefte en willen weten waarom en hoe de mens speelt en beweegt. Voor de toekomst hopen we dat mensen minder schaamte hebben om in de openbare ruimte te sporten. Dat het normaler wordt dat er naast een verenigingsleven een bewegend leven is in de openbare ruimte. We denken dat digitalisering, apps, persoonlijke scores hier in de toekomst aan kunnen bijdragen." ■

Meer lezen?

Scan de QR-code voor meer informatie over het BVO-model.

Scan de QR-code voor meer informatie over de BVO-scan.

